

Fővárosi Ítéltábla

6.Pf.20.239/2021/7.

A Fővárosi Ítéltábla a Czingula Ügyvédi Iroda (Cím3, ügyintéző: dr. Czingula Katalin ügyvéd) által képviselt Felperes1 (Cím2) felperesnek a Szabó Ügyvédi Iroda (Cím5, ügyintéző: dr. Szabó Tamás ügyvéd) által képviselt Alperes1 (Cím6) alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2020. szeptember 30. napján meghozott 21.G.43.339/2017/62-II. számú ítélete ellen a felperes által 63., 67. sorszám alatt benyújtott, majd Pf.4. és Pf.5. sorszám alatt kiegészített fellebbezés folytán – tárgyaláson kívül – meghozta a következő

ítéletet:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 127.000 (százhuszonhétezer) forint másodfokú perköltséget.

Megállapítja, hogy a le nem rótt 329.700 (háromszázhuszonkilencezer-hétszáz) forint fellebbezési illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

Indokolás

[1] A 2008. április 18-án megkötött szerződés alapján az alperes 60 havi futamidőre 4.000.000 forint CHF-ben nyilvántartott kölcsönt nyújtott a felperesnek. A szerződésben a havi törlesztőrészlet összegét 94.766 forintban, a kölcsön kamatlábát évi 13,29%-ban, a THM-t 20,14%-ban, a hitelbírálati díj összegét 514,8 CHF-ben, a feltüntetett árfolyamon átszámítva 82.347 forintban, a havi törlesztőrészlet konverziós díj összegét 471 forintban határozták meg. A törlesztés kezdő időpontja 2008. május 18. volt.

[2] A felperes a szerződés alapján 2013. április 18-ig 9.695.208 forintot fizetett vissza az alperesnek. A fizetési meghagyásos perré alakult eljárásban a felperes 2014. április 9-én a Hpt. 213. § (1) bekezdés b)-d) pontjai alapján fennálló semmisség jogkövetkezményeként az eredeti állapot helyreállítása iránt indított pert az alperessel szemben.

[3] Az elsőfokú bíróság a peres eljárást a 2014. évi XXXVIII. törvény (DH1 törvény) 16. §-ában említett külön törvényben meghatározott intézkedésig, legkésőbb 2014. december 31-ig felfüggesztette. A felülvizsgált elszámolás szerint az alperes 898.738,73 forintot számított fel tisztességtelenül.

[4] A felülvizsgált elszámolást követően folytatódó eljárásban a felperes végleges keresete szerint elsődlegesen a Hpt. 213. § (1) bekezdés a)-c), és e) pontja alapján a szerződés érvénytelenségének, másodlagosan a Hpt. 203. § (6)-(7) bekezdése, a Ptk. 209. § (1) és (4) bekezdése, a 2/2014. PJE határozat, a C-186/16. és C-51/17. számú ítéletek alapján a szerződés I. pontjának kölcsön összegére, törlesztőrészletre, devizaátváltási árfolyamra, kezelési költségre, hitelbírálati díjra vonatkozó rendelkezéseinek, valamint az alperes deviza alapú lakossági hiteleinek árfolyam és egyéb kockázatairól szóló tájékoztatója érvénytelenségének a megállapítását, és érvénytelenség jogkövetkezményeként elsődlegesen az eredeti állapot helyreállításaként, illetve a szerződés hatályossá nyilvánításaként is alperesnek 4.121.735 forint és 2014. január 21-től, másodlagosan 3.076.808 forint és 2018. július 2-től számított késedelmi kamatának a megfizetésére kötelezését kérte. Kérte továbbá, hogy a bíróság kötelezze az alperest a tisztességtelenül felszámított hitelbírálati díj miatt 82.347 forint és 2008. április 30-tól számított késedelmi kamat, a tisztességtelenül felszámított kezelési költség miatt 1.361.844 forint és 2018. július 2-től késedelmi kamat megfizetésére.

[5] A felperes állította, hogy az alperes Lakossági Üzletszabályzata, Általános Üzleti Feltételei, Kondíciós Listája a szerződés II. és III.4. pontjának tisztességtelensége folytán nem váltak a szerződés részévé. Állította, hogy a szerződés nem tartalmazza a THM helyes értékét, illetve a THM számítása során figyelembe vett egyéb költségek meghatározását. Az alperes által alkalmazott irányadó árfolyamok egyértelmű meghatározásának hiányában a kölcsönösszeg meghatározása nem felel meg a Hpt. 210. § (2) bekezdésének sem. Az alperes árfolyamkockázati tájékoztatása sem tartalmát, sem időpontját tekintve nem felel meg a C-51/17. számú ítéletben kifejtetteknek. Nem terjedt ki ugyanis arra, hogy kockázatvállalásának nincs felső határa, hogy melyek a vállalt kockázat pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt gazdasági következményei, hogy kötelezettségei gazdaságilag nehezen viselhetővé válhatnak, továbbá hogy mi a konstrukció konkrét működési mechanizmusa. A felperes állította, hogy az arányosság és szimmetria elvével összeegyeztethetetlen az adminisztrációs költségek elszámolására nem általánnyal jelleget, hanem a tőketartozás százalékos mértékében meghatározott kezelési költség. A hitelbírálati díj felszámítása pedig azért tisztességtelen, mert nem állapítható meg, hogy azt milyen szolgáltatásért kellett fizetni, illetve a hitelbírálat szolgáltatása a bank saját érdekkörében merült fel.

[6] Az alperes a kereset elutasítását kérte, annak jogalapját és összecszerűségét egyaránt vitatva. Állította, hogy a 2018. december 6-át követő keresetmódosításait a felperes a Pp. 146/A. §-ban írt határidőn túl terjesztette elő, és azokhoz nem járult hozzá. Arra hivatkozott, hogy a DH2 törvény kizárja az eredeti állapot helyreállítását, és arra az EUB C-486/16. számú, vagy más ítélete alapján sincs jogi lehetőség. A 6/2013. PJE határozat értelmében érvénytelenség esetén a bíróságnak a kölcsönszerződés érvényessé nyilvánítására kell törekednie. Állította, hogy szerződésük maradéktalanul tartalmazta a felperes által hiányolt kötelező elemeket. A THM esetleges téves megjelölése egyébként sem eredményezi a szerződés semmisségét. Tájékoztatása a jogszabálynak, valamint az EUB követelményeinek megfelelt. Állította, hogy a hitelbírálati díj a szerződés megkötését megelőzően ténylegesen elvégzett hitelbírálati ellenőrzés ellenértéke. Álláspontja szerint a kezelési költség főszolgáltatás, melynek tisztességtelensége kizárt. A kezelési költség a banki hitelkezelésért, adminisztrációért felszámított költségátalány, melynek felszámítását és áthárítását a Hpt. 2. számú mellékletének I.10.3. pontja, illetve a Hpt. 212. § (2) bekezdése lehetővé teszi.

[7] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította és a felperest az alperes javára 257.440 forint perköltség megfizetésére kötelezte.

[8] Ítéletének indokolása szerint a kölcsönszerződés tárgyának meghatározása az 1/2016. PJE határozatban kifejtetteknek megfelelően történt, ezért a szerződés nem ütközött a Hpt. 213. § (1) bekezdés a) pontjába. A bíróság utalt arra, hogy a THM számításának szabályait a 41/1997. (III. 5.) Korm. rendelet tartalmazta. Az 1. § (1) bekezdése értelmében a rendelet célja, hogy biztosítva legyen az ügyfelek számára a különböző ajánlatok összehasonlíthatósága. A THM egy tájékoztató jellegű szerződéses rendelkezés, melynek téves megjelölése a kölcsönszerződés teljesítését és feltételeit nem befolyásolja, ugyanakkor a magasabb THM nem volt alkalmas arra, hogy a felperest a pénzintézettel kötendő szerződés tekintetében pozitív irányban befolyásolja. Ennek következtében a felperesnek az ÁSZF 2.9. pontja tisztességtelenségére való hivatkozását aaptalannak tartotta. Kiemelte, hogy a BH2019. 83. számon közzétett döntésében a Kúria kimondta, hogy a semmisség oka a THM feltüntetésének hiánya, a THM esetleges téves megjelölése a Hpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja alapján nem eredményezi a szerződés érvénytelenségét. A bíróság ezért a felperes szakértő kirendelésére vonatkozó, álláspontja szerint perelhúzásra alkalmas indítványát mellőzte. Megállapította, hogy a szerződésben feltüntetésre került a havi törlesztőrészlet konverziós díjának összege, továbbá a kölcsön évi kamatlába, illetve ezek mellett az is, hogy milyen költségek és díjak mellett lehet előtörleszteni, továbbá, ha a fél közjegyzői eljárást kér, annak díját a közjegyző határozza meg. Erre figyelemmel a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontja szerinti semmisségi ok fennállását sem látta megállapíthatónak. A bíróság rámutatott arra, hogy a szerződés tartalmazta a futamidőt, a folyósítás kezdő időpontját és a lejárat időpontját, a folyósításkor figyelembe vett árfolyam mellett törlesztendő havi részlet összegét, az ÁSZF, illetve lakossági üzletszabályzat pedig tartalmazta az egyes törlesztőrészletek esedékességekori meghatározhatóságának képletét, ezáltal az 1/2016. PJE határozatra is figyelemmel a Hpt. 213. § (1) bekezdés e) pontjában foglalt feltételnek megfelelt. Megállapította, hogy a kondíciós lista a peres felek által kötött szerződés részét képezte, figyelemmel arra, hogy a szerződés egyedi részének aláírásával a felperes elismerte az általános üzleti feltételek átvételét, tartalmának megismerését és a mindenkor kondíciós lista az általános üzleti feltételek elválaszthatatlan részét képezte.

[9] A bíróság megállapította, hogy a hitelbírálati, folyósítási és törlesztési konverziós díj alkalmazására vonatkozó szerződési feltételek a felek által egyedileg megtárgyalt szerződés részét képezték, ennek okán a Ptk. 209. § (1) bekezdése értelmében nem minősülhetnek tisztességtelennek. Ugyanakkor a konverziós díj a szerződés devizaalapúságából következően a pénzintézetnél felmerülhetett. A jogszabály ilyen díj felszámítását devizában felvett és forintban folyósított kölcsönök esetén nem tiltotta, az a szerződés megkötésének időpontjában jogszerűen került felszámításra, azt csupán a Hpt. 2010-ben történt módosítása tiltotta meg. Az elszámoló levél szerint az alperes a konverziós díjakkal a felperes felé elszámolt. A hitelbírálati díj jogszerűségét a bíróság arra figyelemmel találta megállapíthatónak, hogy a bank csupán hitelbírálathoz alapján tudta azt megítélni a felperes kölcsön szerződésszerű visszafizetésére való alkalmasságát. A bíróság kiemelte, hogy a kezelési költség a banki hitelezésért, adminisztrációért felszámított költségátalány. A Hpt. 2. számú mellékletének I.10.3. pontjában meghatározott pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos tevékenységek a bank számára nyilvánvalóan többletköltséggel jártak. A Hpt. 212. § (2) bekezdése értelmében a hitelezéssel szokásosan együtt járó költségek pedig jogszabály tiltó rendelkezése hiányában a szerződő félre átháríthatók voltak.

[10] A bíróság kiemelte, hogy a PSZÁF-nek a Kúria részére 2013. március 31-én adott tájékoztatása értelmében a 2001-2008 közötti időszakban a pénzügyi intézmények sem láthatták előre a jövőbeni árfolyamváltozás mértékét és irányát. Ebben az időszakban az MNB stabilitási jelentései sem utaltak jelentős árfolyamváltozásra. A szerződéskötés napján aláírt tájékoztató alapján a bíróság megállapította, hogy a felperes az írásbeli kockázatfeltárányilatkozatot kézhez vette. A tájékoztatás kitért arra, hogy a devizában meghatározott törlesztés forintban kifejezett összegét az aktuális forint-deviza átváltási árfolyam befolyásolja. Az árfolyamváltozás kockázatot jelent, mert az ingadozásokat nem lehet előre kiszámítani, és az árfolyamkockázatot a felperesnek kell viselnie. A futamidő alatt mind a forint-, mind a devizakamatok változhatnak. A devizakamatok emelkedése, illetve a forintkamatok csökkenése esetén a deviza alapú kölcsön veszíthet a forint alapú kölcsönnel szemben fennálló vonzerejéből. Grafikonos formában tájékoztatta a felperest az euró, illetve svájci frank forinttal szembeni árfolyamának alakulásáról 2007. március 1-től 2008. március 1. napjáig, megjegyezve egyúttal, hogy a múltbeli adatokból a jövőre nem vonhatók le következtetések. A bíróság álláspontja szerint ezzel jelezte, hogy a múltban csekély mértékű forint svájci frank ingadozás nem feltétlenül lesz igaz a szerződéskötést követő időszakra, különösen 60 havi futamidő esetén. Ez az írásbeli tájékoztatás világos, egyértelmű és jól érthető volt, nemcsak alaki, nyelvtani szempontból, hanem a tartalmát illetően is. A bíróság rámutatott arra, hogy az alperes szerződéskötés során eljárta alkalmazottainak tanúvallomása cáfolta a felperesnek azt az előadását, miszerint olyan tájékoztatást kapott szóban, hogy a törlesztőrészek néhány ezer forintnál nagyobb emelkedése nem fog bekövetkezni, továbbá, hogy nem kapott az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatást. Álláspontja szerint a bank írásbeli kockázatfeltárányilatkozata és az azzal összhangban álló részletes szóbeli magyarázat alapján a felperes érthető tájékoztatást kapott, ahhoz, hogy döntenie tudjon a szerződés megkötéséről. A tájékoztatás megfelelt a Hpt.-nek, továbbá az EUB C-186/16., illetve C-51/17. számú ítéletben foglalt követelményeknek. A tájékoztatás alapján a felperes alappal nem gondolhatta, hogy a kockázat nem valós vagy korlátozott mértékű. Mindezek alapján pedig a felperes keresetét az összecszerűség vizsgálata nélkül, a jogalap hiányában további bizonyítás felvétele nélkül elutasította.

[11] Az elsőfokú ítélettel szemben a felperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben elsődlegesen a Pp. 252. § (1), (2) és (3) bekezdései alapján annak hatályon kívül helyezését, másodlagosan a keresete szerinti megváltoztatását, harmadlagosan az alperes javára fizetendő perköltség mérséklését kérte.

[12] A felperes a 160/2021. (IV. 1.) Korm. rendelet 1. §-a és 2. § a) pontja alapján kérte, hogy a fellebbezését az Ítéltábla tárgyaláson bírálja el. Arra hivatkozott, hogy az Alaptörvény XXVIII. Cikk (1) bekezdése, az EEJE 6. cikk (1) bekezdése, az Alapjogi Charta 7. cikk (1) bekezdése és a Pp. 2. § (1) bekezdése által deklarált tisztességes eljáráshoz fűződő jog elemét képezi a nyilvánosság és a kontradiktórus eljárással kapcsolatos elvárás. Az EJEB gyakorlata a nyilvánosság kizárását csak szűk körben teszi lehetővé a peres felek előtt titokban, a nyilvánosság ellenőrzése nélkül hozott döntések elkerülése érdekében.

[13] A felperes a Pp. 152. § (2) bekezdése alapján kérte a per tárgyalásának felfüggesztését a C-932/19. és C-609/19. számon indult előzetes döntéshozatali eljárások befejezéséig. Kérelme indokaként előadta, hogy a per eldöntése során jelentőséggel bír, hogy teljesítheti-e a pénzügyi a fogyasztóval szembeni tájékoztatási kötelezettségét úgy, hogy kizárólag számszaki, objektív és elvont információkat közöl, tekintet nélkül a gazdasági környezetre, melynek hatása lehet az árfolyamváltozásra [C-609/19.]. Álláspontja szerint a C-932/19. számú eljárásban feltett kérdésekre adandó válaszok közül előkérdés, hogy megfelelő-e az uniós jognak, ha a jogalkotással a fogyasztó választási jogát az érvénytelenség jogkövetkezménye tekintetében úgy korlátozzák, hogy – az MNB középárfolyamának behelyettesítésével konvalidált szerződéssel – annak ellenére az érvénytelen kötelemben kényszerül maradni, hogy az számára hátrányosabb a szerződés megdőlése folytán egyösszegben visszafizetendő kölcsön lehetőségéhez képest.

[14] A felperes fellebbezése szerint az elsőfokú bíróság ítélete az Irányelvet, a Hpt. 212. §-át, 213. § (1) bekezdés a)-e) pontjait, a Ptk. 228. § (3) bekezdését, 205. §-át, a 2/2014. PJE-t, az EUB C-186/16., C-51/17. és C-26/13. számú döntéseit, a 41/1997. (III. 5.) Korm. rendeletet, a Ptk. 209. § (1), (4) bekezdését, a 209/A. § (2) bekezdését, a Pp. 2. § (1) bekezdését, 221. § (1) bekezdését, 206. § (1) bekezdését, 213. § (1) bekezdését, az Alaptörvény XXVIII. Cikk (1) bekezdését és a Bszi. 3. §-át is sérti. A Pp. 252. § (1) bekezdése alapján az ítélet hatályon kívül helyezése iránti kérelmét arra alapította, hogy a jogszabályok nagyfokú figyelmen kívül hagyása felveti a bíró részéről, hogy a presszió hatására alakította ki jogi álláspontját, ami miatt ítélete sérti a Pp. 13. § (1) bekezdés e) pontját és 2. § (1) bekezdését. Álláspontja szerint ugyancsak a bíró elfogultságára utal az, hogy az alperesnek nem kellett eleget tennie a THM számítás csatolására vonatkozó felhívásnak, és mulasztásának semmilyen jogkövetkezménye nem volt. Továbbá, hogy a bíró annak ellenére elbírálta a konverziós díjjal kapcsolatos kereseti kérelmét, hogy az alperes azt igazoltan visszafizette, ezáltal az erre vonatkozó keresete okafogyottá vált, amiből szintén az következik, hogy a keresetet mindenáron teljes egészében el kellett utasítania, és nem hozhatott a Bszi. 3. §-a szerint a jogszabályoknak és a belső elvárásának megfelelő döntést.

[15] Álláspontja szerint az ítélet 6. oldala elírást tartalmaz, mert nem a CHF kölcsönszerződés, hanem a kölcsönösszeg meghatározását rögzítő feltétel tisztességtelenségét állította. Ennek következtében a keresetének összefoglalása (3. oldal utolsó bekezdés) is iratellenes. Sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségének csak formailag tett eleget, ítélete nélkülözi a meggyőző erőt, az elvárt logikai levezetést, jogi álláspontját pedig nem a rendelkezésre álló bizonyítékok helyes mérlegelésével alakította ki. A Hpt. 213. § (1) bekezdés b) pontjára alapított kereseti kérelmét a jogszabály, és nem a Kúria, kötőerővel nem rendelkező eseti döntése alapján kellett volna elbírálnia. Ha pedig azt állapítja meg, hogy a szerződés hiányzó adatai kiszámolhatók, úgy pusztán az 1/2016. PJE határozatra való hivatkozása helyett a számítást is rögzítenie kellett volna ítéletében. A felperes sérelmezte, hogy az uniós jogot az elsőfokú bíróság nem alkalmazta, illetve ahol erre kísérletet tett, ott az Irányelv szelleméből következő fogyasztóvédelmi cél szerinti értelmezés nélkül tette. Továbbá ítélete nem tartalmaz elfogadható indokokat arra nézve, hogyan kellett volna fogyasztóként a kockázatfeltárásból, illetve a szerződéskötés folyamán az alperestől kapott egyéb közlésekből levonnia azt a következtetést, amivel maga az alperesi bank vezetés sem volt tisztában. A felperes kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság nem adott a Pp. 3. § (3) bekezdésének megfelelő, egyértelmű tájékoztatást, és az adott tájékoztatás alapján folytatott pervezetése sem volt következetes. Változatlanul fenntartotta azt az álláspontját, hogy adó-, és könyvszakértő kirendelésére lett volna szükség a CHF kölcsönösszeg, a THM és a törlesztőrészlet meghatározása érdekében. A Hpt. 213. §-ára alapított keresetének szakvélemény beszerzése nélküli elbírálásával a bíróság kompetenciáját túllépte.

[16] A felperes fenntartotta, hogy a szerződés a Hpt. 213. § (1) bekezdés a)-c) és e) pontjai értelmében semmis. Állította, hogy a kölcsön átszámításánál az alperes nem létező árfolyamot (155,4) alkalmazott. Ha pedig a törlesztőrészlet számítás semmisségi okot megvalósító rossz CHF kölcsönösszeg alapján történt, az a Hpt. 210. § (2) bekezdésében rögzített egyértelműség követelményét is sérti, és a THM képlet adatainak feltöltését is hibássá teszi. A felperes sérelmezte, hogy a bíróság nem jelölte meg azt a jogszabályhelyet, amely alapján a Hpt. 213. § (1) bekezdés b) pontjára alapított keresetét elutasította. Továbbá, hogy nem foglalkozott azzal az érvelésével sem, hogy a hetedik hónaptól fizetendő havi részlet nélkül a THM nem volt kiszámolható. Fenntartotta a THM számítás szükségességére vonatkozó álláspontját, figyelemmel arra, hogy csak abból derülhetett volna ki, hogy a 13,29%-os ügyleti kamaton a havi 0,3%-os kezelési költségen és a konverziós díjon kívül milyen további díj vagy költség adódott, ami a 20,14% értéket eredményezte a szerződésben. A felperes álláspontja szerint a szerződésnek nemcsak az első hat hónapban fizetendő, hanem a hetedik hónaptól teljesítendő törlesztőrészlet összegét is tartalmaznia kellett volna. Kifejtette: nem felel meg az átláthatóság követelményének az, hogy a kölcsön devizában kifejezett összegét a THM, illetve a havi törlesztőrészlet mértékét bonyolult, az ÁSZF-ben vagy Üzletszabályzatban lévő apróbetűs képlet alapján kell kiszámítani. Álláspontja szerint a keresetének a kógens jogszabályt felpuhító, átértelmező 6/2013. és 1/2016. PJE határozatok alapján a kiszámolhatóság elvi lehetőségére való utalással történt elutasítása formális döntést eredményezett. A kiszámolhatóság ítéletben történő megállapítása a THM, illetve törlesztőrészlet számítás ellenőrzése nélkül nem történhetett volna meg. Szükség lett volna annak vizsgálatára, hogy az ÁSZF-ben közölt képlet alkalmazása a fogyasztó részéről milyen ismereteket követelt meg. A számítási metódus érthetőségének és világosságának fokmérőjét

pedig az lehetett volna, ha a képlet alapján maga a bíró meghatározza a szerződés hiányzó adatait.

[17] A felperes változatlanul fenntartotta azt az álláspontját is, hogy a hitelbírálatot a bank a saját érdekében végezte, a hitelképesség vizsgálat elvégzésére a Hpt. 78. §-a is kötelezte, külön díjat ezért – különösen a kölcsönösszeg százalékos mértékében – nem számíthatott volna fel. Hivatkozott a szerződéskötés során eljáró ügyintézők tanúvallomására, amely szerint a magasabb kölcsönösszeg a hitelbírálat során többletfeladatot nem eredményezett. A hitelkérelem elutasítása esetén pedig az igénylőnek ezt a díjat nem kellett megfizetnie. Rámutatott, hogy a DH1 törvény 3. § (1) bekezdése a vételi-eladási árfolyam alkalmazását tisztességtelennek minősítette, amiből következően az ilyen árfolyam alkalmazása mellett a konverzióért duplán felszámított konverziós díj is tisztességtelen. Hangsúlyozta, hogy a PSZÁF az alperest a konverziós díj alkalmazása miatt bírsággal sújtotta. Kifogásolta, hogy az alperesnek nem kellett nyilatkoznia a perben arra, hogy milyen svájci frank kiadása indokolta az alkalmazott kezelési költség CHF-ben való felszámítását. Álláspontja szerint a Kúria Pfv.VII.35.356/2019. számú ítéletében foglalt iránymutatás téves. Irreleváns ugyanis, hogy az alpereshez képest más bank kisebb vagy nagyobb hiteldíjat, ezen belül kezelési költséget számolt-e fel, hogy jobban vagy kevésbé csapta-e be ügyfeleit. Az arányosság követelményének teljesülését ugyanis nem más külső jogviszonyokhoz képest, hanem a felek közötti szerződéses viszonyban kell vizsgálni a Ptk. 209. § (1) bekezdése alapján. Álláspontja szerint nincs magyarázat a CHF költség indokoltságára, amennyiben az alperes az adminisztrációt, az informatikai, illetve ügyfélszolgálati háttérrel nem CHF alapon működteti. Hivatkozott arra, hogy a Hpt. 210. §-ának módosítására azért került sor, mert a jogalkotó is észlelte, hogy a kezelési költség ilyen módon való meghatározása a fogyasztó és a bank szerződéses egyensúlyának megbontását jelenti. Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság elmulasztotta annak vizsgálatát, hogy a kezelési költség és hitelbírálati díj körében nyújtott banki szolgáltatások melyik fél érdekében merültek fel. A kezelési költség körében álláspontja szerint értékelni kellett volna azt is, hogy az adott deviza alapú konstrukcióban az adós tudja-e teljesíteni havi törlesztőrészlet fizetési kötelezettségét anélkül, hogy a hitelező közölné vele annak összegét. Továbbá, hogy a Ptk. 302. § b) pontja értelmében jogosulti késedelmet eredményez, amennyiben a jogosult elmulasztja azokat az intézkedéseket vagy nyilatkozatokat, melyek a kötelezett teljesítéséhez szükségesek.

[18] Rámutatott, hogy a magas, 20,14% mértékű hitelköltségre figyelemmel nem igaz az a megállapítás, hogy a kedvezőbb kamatmérték miatt vállalta a devizakockázatot. Ugy szintén valótlan az a megállapítás, hogy a PSZÁF által a Kúria részére adott 2013. március 31-i tájékoztatás szerint a 2001-2008 közötti időszakban a pénzintézetek sem láthatták előre a jövőbeni árfolyamváltozás mértékét, irányát. Ezt ugyanis a bankok Treasury részlegének ténye, az 52. számú beadványában előadottak és az alperes ahhoz csatolt Treasury jelentései cáfolnak. Iratellenes továbbá az a megállapítás is, hogy 2001 és 2008 között az MNB stabilitási jelentései sem utaltak jelentős árfolyamváltozásra, hiszen az MNB 2003-tól folyamatosan a devizahitelezés kockázatairól írt. Az írásbeli kockázatfeltáró nyilatkozattal kapcsolatos korábbi, 52. számú beadványában foglalt kifogásait fenntartotta. Kiemelte, hogy életszerűtlen és logikátlan, hogy a konstrukció kockázatáról hiteles tájékoztatást adhattak azok a dolgozók, akik maguk is devizában adósodtak el. Álláspontja szerint lényeges bizonyíték személyl vezérigazgató 2008 májusában tett nyilatkozata, miszerint nem kell tartani a forint gyengülésétől. Ebből ugyanis következik a bank

üzletpolitikája, az, hogy a tájékoztatás alkalmával az ügyintézők a konstrukció veszélyei helyett sokkal inkább az előnyeit hangsúlyozták. A felperes szerint a tisztességtelenség önmagában azon az alapon megállapítható, hogy az alperes csak a szerződéskötéskor adott tájékoztatást a kockázatról, amely a C-51/17. számú döntés 76. pontjában foglalt elvárásokat nem teljesítette. Tévesnek tartotta a felperes a tájékoztató arra vonatkozó részét is, hogy a múltbeli adatokból a jövőre nézve nem vonhatók le következtetések, figyelemmel arra, hogy a Treasury részleg munkája éppen ezen alapult. Álláspontja szerint nem figyelemfelhívó és kifejezetten megtévesztő is az a tájékoztatás, amely a szemléltető példájában 147,63 és 169,29 forint közé teszi az árfolyamváltozást. A felperes vitatta, hogy a szerződéskötéskor eljáró ügyintéző az időmúlás folytán valóban helyesen emlékezett-e a teljes körű tájékoztatás megtörténteire. Kiemelte ugyanakkor, hogy több év távlatából személy2 arról számolt be, hogy csupán egyetlen ügyfél vett fel forint alapú kölcsönt, ami szintén a bank CHF termékeinek népszerűségére utalt. Álláspontja szerint az alperes devizahitelezést népszerűsítő reklámjait elbogatellizálásuk helyett a 2/2014. PJE szerint kiemelten értékelni kellett volna. Életszerűtlennek tartotta a bíróság azon megállapítását, hogy az ügylet kockázatával tisztában volt és a kockázat ismeretében vette fel a kölcsönt. Állította, hogy ha tisztában van azzal, hogy fizetése nem fogja fedezni a kölcsön havi részletét, saját erőből valószínűsítette volna meg a felújítást. A speciális szakértelmet igénylő kérdéshez nem értett, és nem volt oka feltételezni, hogy az alperes sem ért ahhoz, amit felügyeleti engedéllyel, szakembergárda alkalmazásával csinál. Sérelmezte annak figyelmen kívül hagyását is, hogy a tájékoztatás nem tartalmazta, hogy a tartozás mértéke meghaladhatja a kötelemben vitt biztosítékok értékét. Továbbá, hogy a vállalt kockázat a deviza elszámolású kölcsönnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt gazdasági következményei folytán számára gazdaságilag nehezen viselhető válhat. Fenntartotta, hogy a tájékoztatás kifejezetten félrevezető volt, amennyiben a megfogalmazásából úgy tűnt, hogy az árfolyam emelkedése vagy csökkenése azonos eséllyel következhet be.

[19] Állította, hogy az árfolyamváltozás bekövetkezése a szerződéskötéskor bizonyosan előre látható volt, legfeljebb annak időpontja és mértéke lehetett kérdéses. A kamatparitás közgazdasági törvényszerűségéből következően a deviza alapú kölcsön hosszabb távon semmiképpen sem lehetett a forint kölcsönénél olcsóbb, amiből következően az árfolyamkockázat áthárításának nem volt ellenszolgáltatása. Ahhoz, hogy megalapozott döntést tudjon hozni, alperesnek be kellett volna mutatnia az árfolyam jövőbeni alakulására vonatkozó számításokat, az árfolyamok történeti trendjét, a kamatparitás elvét, a deviza alapú szerződés eltérő törlesztési karakterisztikáját és a forint túlértékeltségének tényét, illetve az elmúlt tíz évben a forint svájci frankkal szembeni változását. Álláspontja szerint a szerződés számára kedvezőtlen jellemzőinek elhallgatásával az alperes a maga számára kedvezőbb helyzetet alakított ki, ezzel megszegte a Ptk. 205. § (3) bekezdésében és 4. § (1) bekezdésében foglalt együttműködési kötelezettségét, és magatartása a Ptk. 5. § (1) bekezdését sértette. Amennyiben az árfolyamváltozás irányát és mértékét a pénzügyi intézmény nem láthatta előre, úgy egyik fél sem számolt vis maior jellegű, nagymértékű árfolyamváltozás bekövetkezésével. Az árfolyamkockázat mellett a C-51/17. számú ítélet szerint továbbra is értékelendő árfolyamrésre, valamint egyoldalú módosítási jogra vonatkozó feltételek folytán egyáltalán nem lehetett tisztában kötelezettségei működési mechanizmusával, illetve e mechanizmusoknak a fizetési kötelezettségére gyakorolt tényleges hatásával. Amennyiben alperes nemcsak a CHF normális pénzpiaci keretek között kialakuló, hanem mindenféle, akár vis maior jellegű ingadozásának következményeit is rá kívánta hárítani, ezzel egyúttal kizárta annak lehetőségét, hogy a Ptk. 241. §-a alapján a bíróságtól a szerződés módosítását kérhesse, ezáltal az árfolyamkockázat áthárítása a C-415/11. számú,

Aziz ítéletben foglalt teszt alapján is tisztességtelen. A felperes állította, hogy az alperes részére megállapított ügyvédi munkadíj a kifejtett ügyvédi tevékenységhez képest eltűzött.

[20] Az alperes – a perben korábban tett nyilatkozatai fenntartása mellett – az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Álláspontja szerint a jogszabályok, az EUB és PJE határozatok alapján a jogvita elbíráható, a tárgyalás felfüggesztése szükségtelen.

[21] Fellebbezési ellenkérelme szerint az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségének eleget tett, és megalapozott döntést hozott. Hangsúlyozta, hogy a bíró elfoglaltsága nem következik önmagában abból, hogy az egyik fél jogi álláspontjával nem ért egyet. Rámutatott arra, hogy a 6/2021. PJE határozatában a Kúria kimondta, hogy a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés a Hpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja alapján akkor semmis, ha egyáltalán nem tartalmazza az éves, százalékban kifejezett THM-t. A felperes által aláírt árfolyamkockázati tájékoztató megfelelt a C-51/17. számú ítéletben foglalt követelményeknek, tartalma nem volt megtévesztő. A kölcsönigénylés alapján a hitelbírálatot elvégezte, ami a hitelbírálati díj felszámítását megalapozta. A felperesnek a kezelési költséget forintban kellett fizetnie, alaptalan a devizában történt felszámítására való hivatkozása. A szerződéskötéstől a törvényi tiltásig felszámolt konverziós díjakat pedig a DH2 törvény szerinti elszámolás alkalmával a felperes javára jóváírta.

[22] A Fővárosi Ítéltábla teljes terjedelemben felülvizsgálta az elsőfokú bíróság ítéletét, mert annak fellebbezés hiányában első fokon jogerőre emelkedett rendelkezése nem volt [Pp. 228. § (4) bekezdése].

[23] A fellebbezés nem megalapozott.

[24] A tárgyalás nyilvánossága a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmát kitöltő részjogosítványok egyike [8/2015. (IV. 17.) AB határozat], és az eljárás tisztességessége az eljárás egésze alapján ítéltető meg, „egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes” [6/1998. (III. 11.) AB határozat]. A 112/2021. (III. 6.) Korm. rendelet 42. § (10) bekezdése a szigorított védekezés megszűnését követő naptól számított 8 napon belül tette lehetővé a felek számára, hogy tárgyalás tartását kérjék olyan ügyekben, melyekben a szigorított védekezés ideje alatt a bíróság már értesítette őket a tárgyaláson kívüli elbírálásról. Azzal, hogy a felperes a rendelet szerinti határidő alatt nem kérte tárgyalás tartását, fellebbezésének nyilvános tárgyaláson való elbírálásáról lemondott. Ezért alaptalanul hivatkozott a tisztességes eljáráshoz fűződő jogának megsértésére.

[25] Az EUB a C-609/19. számú ügyben 2021. június 10-én ítéletet hozott. Az Ítéltábla továbbá osztotta az elsőfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy a felek közötti szerződés nem érvénytelen, amiből következően az ügy elbírálása során nem volt jelentősége

annak, hogy a szerződés semmissége esetén az érvénytelenségnek milyen jogkövetkezménye alkalmazható. Mindezek miatt a tárgyalás felfüggesztésének a Pp. 152. § (2) bekezdése szerinti feltételei hiányoztak.

[26] A felperes a Pp. 13. § (1) bekezdés a)-d) pontjai szerinti objektív kizárási okokra nem hivatkozott, a tárgyalás berekesztését megelőzően az eljáró bíró kizárására irányuló bejelentése nem volt [Pp. 19. § (1) bekezdése]. A bíró ítélet indokolásából következő jogi álláspontja pedig a Pp. 13. § (1) bekezdés e) pontja szerinti elfogultságának alátámasztására önmagában nem volt alkalmas. Az elsőfokú bíróság sem a felperes kereseti kérelmének a meghatározása, sem a bizonyítás lefolytatása, illetve a bizonyítékok értékelése során nem követett el olyan lényeges eljárási szabálysértést, ami a tárgyalás megismétlését indokolta volna, és az Ítéltábla a bizonyítási eljárás kiegészítését sem tartotta szükségesnek. A Pp. 252. § (1) bekezdése szerinti abszolút, illetve a 252. § (2)-(3) bekezdése szerinti relatív hatályon kívül helyezési okok hiányában ezért az elsőfokú ítéletet a rendelkezésre álló adatok alapján érdemben vizsgálta felül.

[27] Az Ítéltábla mindenekelőtt arra mutat rá, hogy a felperes összefoglalt végleges keresetét a részben a korábbi kereseti kérelmeire visszautaló 2019. május 20-i keltű előkészítő irata tartalmazta. Ez ugyan tartalmazta a felperesnek azt a nyilatkozatát, hogy a konverziós díjra vonatkozó szerződési feltétellel kapcsolatos kereseti kérelme a továbbiakban nincsen, ennek ellenére a beadvány 2. oldalán a tisztességtelenség miatt támadott, és a 2016. november 22-i előkészítő iratra visszautalva megjelölt 1-10. feltételek között a konverziós díjjal kapcsolatos kikötés szerepelt. Az elsőfokú bíróság részéről ezért a konverziós díjra vonatkozó kikötés tisztességtelenségének elbírálása nem volt kifogásolható, a fellebbezésben foglaltak alapján ugyanakkor az Ítéltáblának ebben a kérdésben már nem kellett állást foglalnia.

[28] Az Ítéltábla kiemeli, hogy az alperes a felperes keresetváltoztatásainak elkészítésére 2018. december 18-i keltű előkészítő iratában hivatkozott először. Ezt megelőzően azonban már a felperes valamennyi – a Hpt. 213. §-ára, az árfolyamkockázat áthárításának, illetve a kezelési költség, valamint hitelbírálati díj tisztességtelenségére alapított – kereseti kérelmére érdemben nyilatkozott. Az érdemi ellenkérelem előterjesztése a Pp. 146/A. § (3) bekezdése szerint beleegyezésnek minősült, ami az alperes elkészítésre való eredményes későbbi hivatkozását kizárta. Az elsőfokú bíróság ezt figyelembe véve is helyesen határozta meg a felperes érdemben elbírálandó kereseti kérelmeit.

[29] Az Ítéltábla az elsőfokú bíróság Hpt. 213. § (1) bekezdése szerinti semmisségi okok hiányára vonatkozó álláspontját osztotta. Kiemeli, hogy a kógens jogszabály jogegységi határozattal történt értelmezése a bíróságokra az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése, valamint a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja értelmében kötelező. Az elsőfokú bíróság ezért helyesen járt el, amikor a kölcsönszerződés kötelező tartalmi elemeit a 1/2016. PJE határozatban kifejtettekhez képest vizsgálta, és megalapozottan jutott arra a következtetésre, hogy azok fennállnak. Az Ítéltábla utal arra, hogy a Kúria időközben meghozott 6/2021. Polgári jogegységi határozata szerint csak az éves, százalékban kifejezett THM hiánya eredményezi a Hpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja alapján a szerződés semmisségét.

Önmagában az nem teszi a szerződést semmissé, ha a THM feltüntetett mértéke téves. A nem valós, vagy nem a jogszabályi előírásoknak megfelelően feltüntetett THM jogkövetkezményeinek levonására a megtámadási okok közé tartozó tévedés, megtévesztés alapján kerülhet sor. A Kúria utalt egyúttal arra is, hogy ha a feltüntetett THM a valósnál magasabb, nem a fogyasztó, hanem a pénzügyi intézmény kerülhet emiatt hátrányosabb helyzetbe a más pénzügyi intézmények által tett ajánlatokhoz képest, ami a fogyasztó érdekében előírt jogkövetkezmény levonásának eleve nem lehet hivatkozási alapja. Az Ítéltábla álláspontja szerint azzal, hogy a szerződésben a kölcsön és a törlesztőrészlet összegét forintban és svájci frankban is meghatározták, a szerződés tartalmazta az ügyleti kamat, illetve a THM mértékét, és – a felperes szerződésben tett nyilatkozata, és a banki ügyintéző tanúvallomása alapján – megállapítható volt, hogy az alperes általános feltételei, kondíciós listája a Ptk. 205/B. § (1) bekezdésének megfelelően a felek közötti szerződés részévé váltak, a Hpt. 213. § (1) bekezdése által előírt tartalmi elemek megvalósultak.

[30] Az EUB C-621/17. számú ítéletében kifejtettek szerint azon költségekre, illetve jutalékokra vonatkozó szerződési kikötések tisztességtelenek, melyek ellenében nyújtott szolgáltatások észszerűen nem tartoznak a kölcsön kezelése vagy folyósítása keretében nyújtott szolgáltatások közé, vagy amelyek fogyasztóra terhelt összege a kölcsön összegéhez képest aránytalan a többi szerződési feltételt is figyelembe véve. Az EUB szerint nem az egyes banki szolgáltatások részletes szerződésbeli megjelölése, csupán a beazonosíthatóságuk elvart [C-621/17. számú ítélet 54. pont]. A hitelbírálati díj az elnevezéséből adódóan a hitelbírálati tevékenység ellenértéke. Az elsőfokú bíróság helyesen utalt arra, hogy ezt a Hpt. 2. számú mellékletének I.10.3. pontja a pénzügyi szolgáltatási tevékenység részeként kifejezetten nevesíti. Mivel a hitelbírálatra a fogyasztó hiteligénylése alapján, a kölcsön folyósítása érdekében kerül sor, ezt a tevékenységet nem lehet olyannak tekinteni, ami kizárólag a bank érdekkörében merül fel. A szerződés tételesen nem tartalmazta azoknak a banki szolgáltatásoknak a felsorolását, melyek ellenértékeként kezelési költséget számított fel. A szerződés eltérő rendelkezése hiányában azonban ugyancsak a Hpt. 2. számú mellékletének I.10.3. pontjában meghatározott pénzügyi szolgáltatási tevékenységeket lehetett a kezelési költség ellenértékeként számításba venni. A bank alapvető szolgáltatásai tehát a törvény alapján beazonosíthatók voltak, és az átláthatóság követelménye a szerződésben kikötött további díjakhoz, költségekhez képest sem sérült. Ezek ugyanis külön meghatározott egyes banki eljárások esetén voltak esedékesek és az általános banki szolgáltatásokért fizetendő kezelési költséggel nem mutattak átfedést.

[31] Mivel a kölcsön kezelésével kapcsolatos általános banki szolgáltatások ellenértékeként törvény előírta a kezelési költség, illetve hitelbírálati díj felszámításának lehetőségét, észszerűen elvárható volt a fogyasztótól, hogy egyedi megtárgyalása esetén azokra vonatkozó, törvényen alapuló szerződési feltételt elfogadja [C-621/17. számú ítélet 50. pontja]. Az EUB szerint a jóhiszeműség és egyensúly elve nem sérül, amennyiben a költség összege a kölcsön összegéhez képest nem aránytalan [C-621/17. számú ítélet 55. pontja]. A felperes ezért a 82.347 forint összegben meghatározott hitelbírálati díjat, valamint a hetedik hónaptól fizetendő kezelési költségnek a devizában meghatározott kölcsön összege 0,3% mértékben való meghatározását – a külön eljárások esetén felszámított további költségek összegének értékelése mellett is – alaptalanul kifogásolta.

[32] Az elsőfokú bíróság az EUB irányadó joggyakorlatának alapvető elemeit helyesen összegezte, és helytállóan vonta le azt a következtetést is, hogy az alperes árfolyamkockázati tájékoztatása a világos és érthető megfogalmazás elvének megfelelt. A tájékoztatás ugyanis kiterjedt a nemzeti fizetőeszköz leértékelődésének és a külföldi kamatlábak emelkedésének törlesztőrészletekre gyakorolt hatására (C-186/16. 49. pont, C-51/17. 74. pont), a törlesztőrészletek összegét befolyásoló tényezők bemutatásával a külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működésére, e mechanizmusnak a szerződésben meghatározott további mechanizmusokkal való összefüggésére (C-26/13. 75. pont). Továbbá arra, hogy a felperes a deviza alapú kölcsönszerződés aláírásával árfolyamkockázatot vállal, amely – a devizában fennálló tartozásából következően a kamatok, valamint az árfolyam kedvezőtlen módosulás esetén – gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat (C-186/16. 50. pont, C-51/17. 75. pont). Az Ítéltábla álláspontja szerint a felperes által viselt árfolyamváltozás kiszámíthatatlanságára utalás a bemutatott példák mellett a kockázat korlátlanóságát jelentette.

[33] Az alperes tájékoztatása az EUB időközben meghozott C-609/19. számú ítéletében kifejtetteknek is megfelelt. Ebben az újabb ítéletében az EUB azt mondta ki, hogy a tájékoztatás akkor megfelelő, ha az átlagos fogyasztó számára lehetővé teszi nem csupán annak megértését, hogy az árfolyamváltozástól függően a számla pénzneme és a fizetés pénzneme közötti paritás változása kedvezőtlen következményekkel járhat a pénzügyi kötelezettségeire nézve, hanem azt is, hogy megértse azt a tényleges kockázatot, amelynek a szerződés teljes időtartama alatt kiteszi magát abban az esetben, ha az a pénznem, amelyben a jövedelmét kapja, a számla pénzneméhez képest jelentősen leértékelődik. A számszerűsített szimulációk abban az esetben minősülnek hasznos információnak, ha kellő mennyiségű és pontos adatokon alapulnak, és objektív értékeléseket tartalmaznak. Nem felel meg az átláthatóság követelményének az, ha a fogyasztóval közölt – akár jelentős mennyiségű – információk azon a feltételezésen alapulnak, hogy a számla pénzneme és a fizetés pénzneme közötti paritás a szerződés teljes időtartama alatt stabil marad.

[34] A fellebbezésben foglaltakra figyelemmel az Ítéltábla kiemeli, hogy a magyar jognak nem volt olyan tételes szabálya, és az EUB ítéleteiből sem levezethető az, hogy a tájékoztatás nem történhet a szerződéskötés napján, illetve, hogy az nem megfelelő, amennyiben nem meghatározott idővel a szerződéskötés előtt történik. Az EUB ítélete szerint [C-51/17. számú ítélet 76. pont] csupán annak a követelménynek kellett teljesülnie, hogy az időnek elegendőnek kell lennie ahhoz, hogy az átlagos fogyasztó a szerződés tartalmát és következményeit felmérje.

[35] Az Ítéltábla álláspontja szerint a felperes esetében az idő tényezőnek az ügylet megfontolásában, az árfolyamkockázat vállalásában nem volt döntő jelentősége. A felperes előadása szerint szerződéskötés előtt két alkalommal járt bent a bankban, és a kölcsön feltételeiről más bankoknál is tájékozódott. Arra utaló körülmény pedig nem merült fel, hogy bizonytalansága ellenére a szerződés megkötését az alperes sürgette. A banki ügyintézők általános banki gyakorlatra vonatkozó vallomása, valamint az írásba foglalt tájékoztatáshoz képest tanú4 tanúvallomását nem lehetett arra vonatkozó kétséget kizáró bizonyítékként elfogadni, hogy szóban a törlesztőrészletnek csupán néhány ezer forintos emelkedése lehetőségéről kaptak tájékoztatást. A felperes előadása szerint azért az alperessel kötött kölcsönszerződést, mert a többi bank csak nagyobb kölcsönösszegre kötött volna vele

szerződést. Ezért nem lehetett bizonyítotttnak tekinteni, hogy a felperest az általa hivatkozott reklámok ösztönözték az ügyletkötésre.

[36] Az elsőfokú eljárás során az alperes képviselője 14 érdemi előkészítő iratot készített, melyek a per állásához képest indokoltak voltak. A kifejtett ügyvédi tevékenységhez képest a megállapított ügyvédi munkadíj egyáltalán nem volt eltúlzott, az Ítéltábla nem látott indokot a leszállítására.

[37] A kifejtettek alapján az Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét – indokolásának kiegészítésével – a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

[38] A felperes fellebbezése nem vezetett eredményre, ezért az Ítéltábla a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján az alperes áfát tartalmazó ügyvédi munkadíjból álló másodfokú perköltsége megfizetésére kötelezte. A felperes részére engedélyezett részleges személyes költségmentesség folytán le nem rótt fellebbezési illetékről pedig a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a alapján úgy rendelkezett, hogy azt az állam viseli.

Budapest, 2021. június 15.

Világhyiné dr. Böcskei Terézia s.k.
a tanács elnöke

dr. Csóka István s.k.
előadó bíró

dr. Lente Sándor s.k.
bíró